

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2008.8.11
KOM(2008) 513 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Europos kultūros paveldas vienu pelės klavišo spustelėjimu
Europos Sąjungos kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, prieinamumo internetu ir jos
išsaugojimo suskaitmenintos pažanga**

[SEK(2008)2372]

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Europos kultūros paveldas vienu pelės klavišo spustelėjimu
Europos Sąjungos kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, prieinamumo internetu ir jos
išsaugojimo suskaitmenintos pažanga**

1. ŠIO KOMUNIKATO KONTEKSTAS IR TIKSLAS

Dideli ir gausūs Europos bibliotekų, archyvų, muziejų ir garso bei vaizdo įrašų archyvų fondai atskleidžia Europos istoriją ir kultūrų įvairovę. Jei šie fondai būtų prieinami internetu, Europos piliečiai galėtų juose ieškoti informacijos arba jais naudotis laisvalaikio, darbo ar mokymosi tikslais.

2005 m. rugsėjį Europos Komisija ėmėsi skaitmeninių bibliotekų iniciatyvos siekdama Europos kultūros ir mokslo paveldą padaryti prieinamą internetu¹. Komisijos informacinės visuomenės kūrimo strategijai i2010 priklausančią iniciatyvą tvirtai palaikė Europos Parlamentas² ir Taryba.

Įgyvendinant skaitmeninių bibliotekų iniciatyvą remiamas *Europeanos* – Europos skaitmeninės bibliotekos – kūrimas ir padedama sudaryti geresnes sąlygas internetu naudotis Europos kultūros institucijų saugomomis knygomis, laikraščiais, filmais, žemėlapiais, nuotraukomis ir archyvų dokumentais. 2006 m. Komisijos rekomendacijoje dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos³ ir susijusiose Tarybos išvadose⁴ nustatytos sritys, kurioms valstybės narės turėtų teikti pirmumą.

Šiame komunikate aprašoma Europos skaitmeninės bibliotekos kūrimo pažanga ir veiksmai, kurių valstybės narės ėmėsi, kad išspręstų organizacinius, finansinius, techninius ir teisinius klausimus, kuriuos būtina išspręsti, kad kultūrine medžiaga būtų galima naudotis internetu. Juo valstybės narės ir suinteresuotosios šalys raginamos dėti daugiau pastangų, kad mūsų bendras paveldas taptų lengviau prieinamas, ir patvirtinamas Komisijos išsipareigojimas politiniais veiksmais ir finansavimo programomis remti šį siekį.

2. EUROPEANA – BENDRAS PRIEIGOS PRIE EUROPOS KULTŪROS PAVELDO PUNKTAS

2.1. Esama padėtis

Komisija paragino Europos kultūros institucijas suvienyti jėgas ir visoje Europoje kurti bendrą daugiakalbį prieigos prie suskaitmenintų išteklių punktą. Ši Europos skaitmeninė biblioteka, archyvas ir muziejus pavadintas *Europeana*.

---

¹ Žr. 2005 m. rugsėjo 30 d. COM(2005)465, kuriame daugiausia dėmesio skiriama prieigai prie kultūrinės medžiagos. Prieigos prie mokslinės informacijos klausimas aptariamas atskirai; žr. 2008 m. vasario 14 d. COM(2007)56 galutinis.

² 2007 m. rugsėjo 27 d. Parlamento rezoliucija „i2010, Europos skaitmeninė biblioteka“.

³ 2006 m. rugpjūčio 24 d. Rekomendacija 2006/585/EB (OL L 236, 2006 8 31, p. 28).

⁴ 2006 m. lapkričio 13 d. Tarybos išvados (OL C 297, 2006 12 7, p. 1).

Prisijungę prie „Europeanos“, naudotojai gali tyrinėti ir derinti suskaitmenintą Europos muziejų, archyvų, bibliotekų ir garso bei vaizdo įrašų archyvų medžiagą; tam jiems nereikia žinoti apie daugybę interneto svetainių ir jungtis prie jų. Jiems bus suteikta tiesioginė prieiga prie suskaitmenintų knygų, laikraščių, archyvų duomenų, nuotraukų ir garso bei vaizdo rinkmenų, šią informaciją jie galės tyrinėti ir ja naudotis laisvalaikio, mokymosi ar darbo tikslais.

Pernai imtasi kelių reikšmingų organizacinių ir operacinių priemonių *Europeanai* sukurti. 2007 m. lapkričio 8 d. įsteigtas Europos skaitmeninės bibliotekos fondas, kuris atspindi skirtingų kultūros sektorių išsipareigojimą siekti šio tikslo. Jo narės steigėjos yra Europos bibliotekų, archyvų, muziejų ir garso bei vaizdo įrašų archyvų asociacijos, taip pat nemažai svarbiausių atskirų kultūros institucijų. Operacinė sistema, kuria grindžiama *Europeana*, veikia Nyderlandų nacionalinėje bibliotekoje.

Kuriant *Europeaną* nuveikta iš tiesų nemažai. Ji grindžiama įgyvendinamų projektų bei iniciatyvų rezultatais ir papildoma įvairiais naujais projektais, bendrai finansuojamais pagal programą *eContentplus*. 2008 m. lapkritį rengiamasi paleisti pirmąją pavyzdinę interneto svetainę. Per daugiakalbę sąsają ji suteiks tiesioginę prieigą mažiausiai prie 2 mln. Europos kultūros institucijų sukauptų objektų ir taip atskleis šios idėjos galimybes. 2008 m. vasarį buvo paskelbta demonstracinė interneto svetainė, dėl kurios buvo galima reikšti pastabas⁵.

2.2. Tolesnis *Europeanos* plėtojimas

Per kitus dvejus metus pavyzdinė interneto svetainė bus plėtojama, kol ši paslauga veiks visiškai tinkamai. Vadinasi, pirmiausia bus įtraukta daugiau įvairių tipų kultūros institucijų sukauptos medžiagos. Iki 2010 m., prisijungus prie *Europeanos*, tikriausiai bus galima naudotis gerokai daugiau nei 6 mln. objektų, kaip buvo numatyta iš pradžių.

Pradžioje, prisijungus prie *Europeanos*, daugiausia bus galima naudotis visuomenei priklausančia medžiaga. Viena iš pagrindinių užduočių – įtraukti medžiagą, kurios autorių teisės saugomos, kad būtų išvengta „XX a. juodosios skylės“, kai internetu prieinama daug anksčiau nei 1900 m., bet labai mažai ne taip seniai sukurtos kultūrinės medžiagos. Tam kultūros institucijos ir teisių turėtojai privalo glaudžiai bendradarbiauti. Toks bendradarbiavimas gali pasireikšti nacionalinių kultūros institucijų ir teisių turėtojų susitarimais arba *Europeaną* ir teisių turėtojų tvarkomas svetaines jungiančiais saitais.

Toliau plėtojant *Europeaną* taip pat teks spręsti daugiakalbės paieškos klausimus ir įdiegti bendradarbiauti leidžiančias priemones.

Europos Parlamentas ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžė būtinybę siekti, kad Europos skaitmeninė biblioteka taptų plačiai žinoma visuomenei, ir tam imtis visų reikiamų priemonių. Komisija aktyviai viešins *Europeaną*; pagal programą *eContentplus* ji jau skiria lėšų, kad geriau informuotų apie šią paslaugą. Valstybės narės ir kultūros institucijos taip pat gali padėti, kad apie *Europeaną* sužinotų didesnė visuomenės dalis.

Be to, valstybės narės gali ne tik pasistengti visiškai įgyvendinti atitinkamas Rekomendacijos 2006/585/EB dalis ir susijusias Tarybos išvadas, bet ir prisidėti kaip asocijuotosios partnerės tiesiogiai skirdamos lėšų Europos skaitmeninės bibliotekos fondui.

---

⁵ Žr. <http://www.europeana.eu/>.

3. REKOMENDACIJOS 2006/585/EB ĮGYVENDINIMAS VALSTYBĖSE NARĖSE

3.1. Rekomendacijos ir susijusių Tarybos išvadų įgyvendinimo stebėseną

2006 m. Rekomendacijoje dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos Komisija ragino valstybes nares imtis veiksmų keliose pasirinktose pagrindinėse srityse ir iki 2008 m. vasario pranešti apie padarytą pažangą. 2006 m. lapkričio 13 d. už kultūrą atsakingi ministrai priėmė Tarybos išvadas, kurios parodė, kad valstybės narės šioje srityje pasirengusios dirbti išvien. Į išvadas įtrauktas ir veiklos grafikas.

Vadovaudamasi Tarybos pasiūlymu, Komisija sukūrė Skaitmeninimo ir skaitmeninio išsaugojimo valstybių narių ekspertų grupę, kuri pakeitė skaitmeninimo klausimus sprendusią tarpvyriausybines grupę. 2007 m. naujoji grupė buvo susitikusi du kartus, kad praneštų apie atitinkamose srityse padarytą pažangą ir pasikeistų nacionalinio lygmens patirtimi.

Toliau pateiktos pastabos dėl padarytos pažangos daugiausia pagrįstos 2008 m. vasarį ir kovą valstybių narių pateiktomis ataskaitomis.

3.2. Skaitmeninimo pažanga (1–4 rekomendacijos punktai)

– *Skaitmeninimo apžvalga*

Suskaitmenintos medžiagos apžvalgas būtina rengti tam, kad tas pats darbas nebūtų daromas du kartus ir skaitmeninimo veiksmai papildytų vienas kitą. Nuo 2005 m. dauguma valstybių narių pradėjo rengti įvairių pavidalų tokias apžvalgas. Keliose šalyse sukurti suskaitmenintų fondų registrai, kurie tam tikrose šalyse, pvz., Slovėnijoje, netgi reglamentuojami teisės aktu.

Kitose šalyse pagrindinis informacijos šaltinis yra nacionaliniai portalai. Kai kurios valstybės narės šiame kontekste mini projektą MICHAEL, kurį vykdant pateikiami suskaitmenintų visos Europos fondų aprašai ir saitai. Dėl paties projekto pobūdžio, plėtojant *Europeana*, taip pat teks išsamiau apžvelgti suskaitmenintus išteklius.

Komisijos finansuotu tyrimu NUMERIC analizuota metodologija, kurią taikant būtų galima gauti patikimesnius būsimos skaitmeninimo duomenis, kurie galėtų padėti planuoti tolesnę skaitmeninimo veiklą. Pirmosios europinės apklausos rezultatai bus paskelbti 2009 m. pradžioje.

Nepaisant šių pastangų, kaip skaitmeninimo strategijų prioritetų nustatymo priemonė esamos apžvalgos naudojamos nesistemiškai. Be to, valstybių narių atliktos apžvalgos ir apklausos rodo, kad didele dalimi suskaitmenintos medžiagos žiniatinkliu naudotis kol kas negalima, taigi galimybės ja naudotis ribotos.

– *Skaitmeninimo planai ir susiję finansiniai ištekliai*

Nustačius kiekybinius skaitmeninimo tikslus bus lengviau sutelkti veiksmus ir pasiekti, kad skaitmeninimas visoje Europoje būtų veiksmingesnis.

Daugelis valstybių narių parengusios skaitmeninimo strategijas ir planus, kurie dažnai yra platesnių informacinės visuomenės kūrimo strategijų dalis. Kelios valstybės tokius planus rengia. Vis dėlto, be kelių išimčių, į šias strategijas ir planus neįtraukti aiškūs kiekybiniai skaitmeninimo tikslai, kaip nurodyta rekomendacijoje ir susijusiose Tarybos išvadose. Kiekybinių tikslų nustatymas ir atitinkamų finansinių planų parengimas – tai sritis, kurioje valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų.

Esminis klausimas – skaitmeninimo finansavimas. Per kelerius pastaruosius metus kelios valstybės narės skaitmeninimui skyrė nemažai naujų išteklių, todėl suskaitmeninta milijonai naujų objektų.

2003–2007 m. Graikija iš viso paskyrė 100 mln. EUR paramos 180 skirtingų muziejų, bibliotekų ir archyvų fondų skaitmeninimo projektų. Tokia pati suma skaitmeninimui paskirta ir pagal 2008–2013 m. Graikijos nacionalinę skaitmeninę strategiją.

Nyderlandai 2007–2014 m. paskyrė 90 mln. EUR vien garso bei vaizdo archyvų medžiagai skaitmeninti.

Kitų valstybių narių sprendimai ne tokie ambicingi. Kai kuriais atvejais padėtis neaiški, nes skaitmeninimui skirtos lėšos išskirstytos ir „paslėptos“ kultūros institucijų biudžetuose.

Keliose šalyse (pvz., Lietuvoje ir Suomijoje) skaitmeninimas remiamas iš Europos struktūrinių fondų. Valstybės narės ir regionai galėtų geriau išnaudoti šią skaitmeninimo projektų finansavimo priemonę.

– *Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė skaitmeninimo srityje*

Skaitmeninimas gali būti finansuojamas iš privačių lėšų arba sudarius viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės susitarimą. Kai kuriose valstybėse narėse privačios bendrovės iš tikrųjų dalyvauja skaitmeninimo veikloje, bet jos dažniausiai tik teikia paslaugas. Esama ir kelių tikrų viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės arba skaitmeninimo finansavimo iš privačių lėšų (pavyzdžiui, technologijų sektoriaus įmonių, bankų bei telekomunikacijų bendrovių) pavyzdžių.

Šie pavyzdžiai galėtų paskatinti valstybes nares sudaryti panašius partnerystės susitarimus, o kultūros institucijas ir privačius rėmėjus – rasti būdų bendradarbiauti atsižvelgiant į Aukšto lygio ekspertų grupės skaitmeninių bibliotekų klausimais dėl šio dalyko pateiktas gaires.

– *Sąlygos imtis didelio masto skaitmeninimo*

Siekiant, kad Europos kultūros paveldas būtų prieinamas internetu, medžiagą reikia skaitmeninti sparčiau ir intensyviau. Kelios valstybės narės pranešė apie įsteigtus skirtingo pavidalo ir dydžio skaitmeninimo centrus. Kai kurie iš jų susiję su universitetu (Vokietijoje), nacionaline biblioteka (Suomijoje, Prancūzijoje, Nyderlanduose), archyvu (Švedijoje, Graikijoje), garso bei vaizdo įrašų archyvu (Prancūzijoje), ministerija (Italijoje) arba privačia bendrove (Vengrijoje). Apskritai šios valstybės narės tikisi, kad artimoje ateityje bus suskaitmeninta gerokai daugiau medžiagos.

Kad paremtų šią veiklą, Komisija bendrai finansuoja pavyzdinių įvairios medžiagos skaitmeninimo centrų tinklus visoje Europoje (žr. 5 dalį).

Be to, reikšmingą skaitmeninimo projektą vykdo ir Europos Sąjungos leidinių biuras, kuris iki 2009 m. spalio apdoroja maždaug 130 000 leidinių. Ši skaitmeninė visų Europos Sąjungos leidinių nuo 1952 m. biblioteka bus pasiekama iš Europos Sąjungos knygyno (EU bookshop) interneto svetainės, o vėliau ir naudojantis „Europeana“.

3.3. Pažanga prieinamumo internetu srityje (5 ir 6 rekomendacijos punktai)

– *Prieiga prie medžiagos naudojantis „Europeana“*

Valstybės narės gali prisidėti prie sėkmingos *Europeanos* veiklos skatinamos kultūros institucijas įtraukti savo suskaitmenintą medžiagą. Tai galima pasiekti taikant ypatingus skaitmeninio finansavimo kriterijus – metodą, priimtą Ispanijoje ir Nyderlanduose.

Trylika valstybių narių pranešė jau sukūrusios arba šiuo metu kuriančios nacionalinius portalus. Jei taikomi tinkami standartai, tokie portalai gali būti reikšmingi telkiant medžiagą bendram europiniam prieigos punktui.

Dauguma valstybių narių pranešė rengiančios standartus, kurių reikia sąveikai visoje Europoje užtikrinti. Čia taip pat galėtų būti svarbūs finansavimo kriterijai, kaip Nyderlanduose. Projektai *EDLnet* ir *Minerva* paminėti kaip reikšmingi šaltiniai, kuriais remiamasi vykdant standartizavimą.

Keliose valstybėse narėse imtasi veiksmų privatiems turinio turėtojams įtraukti ir taip pasiekti, kad kūriniai, kurių autorių teisės saugomos, būtų lengviau prieinami. Tokių veiksmų pavyzdžiai yra *Gallica 2* kontekste sudarytas Prancūzijos nacionalinės bibliotekos ir nacionalinės leidėjų asociacijos susitarimas, su Vokietijos leidėjų įkurtu portalu *Libreka!* susijusi veikla ir Italijos valstybės susitarimas su leidykla.

– *Nežinomų autorių kūriniai*

Nežinomų autorių kūriniai – tai kūriniai, kurių autorių teisės saugomos, bet jų savininkus sunku ar net neįmanoma nustatyti. Todėl kyla problemų dėl teisių medžiagą skaitmeninti ir padaryti ją prieinamą internetu.

Suomijoje, Švedijoje, Danijoje ir Vengrijoje parengtos išplėstinių kolektyvinių licencijų procedūros, kurios gali būti taikomos nežinomų autorių kūriniams tvarkyti. Danija ir Vengrija keičia teisės aktus, kad įvestų patikimesnį nežinomų autorių kūrinių tvarkymo mechanizmą. Vokietija taip pat rengia teisės aktus ketindama autorių teisių taisyklės pritaikyti plačiau.

Nepaisant šių pavyzdžių, apskritai pranešta tik apie nedidelę praktinę pažangą. Daugelyje šalių šis klausimas tebesvarstomas – dažniausiai darbo grupių, kurios nežinomų autorių kūrinių klausimą nagrinėja kartu su kitais su autorių teisėmis susijusiais skaitmeninių bibliotekų srities klausimais. Kelios valstybės narės nurodė laukiančios Europos lygmens sprendimo ar gairių.

Ataskaitose nenurodyta, kad daugelis valstybių narių būtų daug nuveikusios kurdamos nežinomų autorių kūrinių duomenų bazes. Vis dėlto Europos masto veiksmus – tokius kaip projektas *ARROW*, kurį įgyvendinantys teisių turėtojai ir kultūros institucijos kartu imasi kurti nežinomų autorių kūrinių duomenų bazes – turėtų papildyti nacionalinio lygmens pastangos.

Apskritai valstybės narės turėtų dėti daugiau pastangų nežinomų autorių kūrinių klausimui spręsti.

– *Nebespausdinami arba nebeplatinami kūriniai*

Siekiant suteikti teises nebespausdinamus arba nebeplatinamus kūrinius skaitmeninti ar platinti internetu, gali prireikti labai didelių išlaidų. Kad tokias teises suteikti būtų lengviau, teisių turėtojai, kultūros institucijos ir kolektyvinio teisių administravimo organizacijos privalo dirbti išvien. Valstybės narės gali prisidėti sukurdamos tokio bendradarbiavimo pagrindą.

Nors esama kultūros – ypač garso bei vaizdo sektoriaus – institucijų, kurioms teisių turėtojai davė leidimą skaitmeninti jų fondus ir padaryti juos prieinamus, valstybių narių veiksmai šioje srityje kol kas nedavė beveik jokių rezultatų.

Jei suteikiamos teisės į nebespausdinamus arba nebeplatinamus kūrinius, kultūros institucijos privalo užsitikrinti teisę tą medžiagą padaryti prieinamą ne tik savo valstybėje. Principas, pagal kurį prieiga prie suskaitmenintos medžiagos suteikiama tik konkrečios valstybės teritorijoje esantiems naudotojams, prieštarauja pagrindinei Europos skaitmeninės bibliotekos idėjai.

– *Visuomenei priklausančių kūrinių naudojimo kliūtys*

Nacionalinės teisės aktų nuostatos gali sudaryti kliūčių naudoti kūrinius, kurie yra visuomenės nuosavybė. Dėl šių kliūčių medžiaga gali būti prasčiau prieinama ir ja gali būti sunkiau naudotis, pavyzdžiui, prisijungus prie *Europeanos*.

Ši klausimą ataskaitose aptaria mažuma valstybių narių. Vangi reakcija šioje konkrečioje srityje tikriausiai rodo, kad daugelis valstybių narių nesiėmė jokių veiksmų ir į tai verta labiau atkreipti dėmesį. Kelios valstybės narės nurodė savo teisės aktuose neaptikusios jokių kliūčių, trukdančių naudoti medžiagą, kuri yra visuomenės nuosavybė. Kelios valstybės narės pažymėjo nustačiusios tokių kliūčių, tačiau jos pagrįstos.

Atsižvelgiant į tai, svarbu pabrėžti, kad visuomenei priklausantys kūriniai turėtų būti prieinami ir pakeistu formatu. Kitaip tariant, suskaitmeninus visuomenei priklausančius kūrinius ir padarius juos prieinamus internetu jie vis vien turėtų būti visuomenės nuosavybė.

3.4. Suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo pažanga (7–11 rekomendacijos punktai)

– *Suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo strategijos ir planai, keitimasis informacija*

Kaip nustatyta rekomendacijoje, valstybės narės neturi aiškios ir išsamios strategijos, todėl kyla pavojus suskaitmenintos ir originalios skaitmeninės medžiagos išlikimui.

Daugumoje valstybių narių suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo strategijas ėmėsi rengti specialūs komitetai arba darbo grupės, kuriose dalyvauja pagrindinių informaciją kaupiančių institucijų atstovai, o kai kurios valstybės jau parengė konkrečius suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo planus. Tačiau dažnai tolesni veiksmai, susiję su aukšto lygio infrastruktūros bei organizavimo strategijomis, riboti, be to, šioms strategijoms įgyvendinti skiriama nepakankamai lėšų. Siekiant išsaugoti vertingą informaciją bei medžiagą ateities kartoms, šioje srityje reikia dėti daugiau pastangų.

Didžiausia pažanga padaryta tose šalyse, kuriose veikia viena ar kelios organizacijos, turinčios nemažai suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo patirties ir dirbančios ne pavieniui, o bendradarbiaujančios su kitomis nacionalinėmis bei kitų šalių institucijomis.

Suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo koalicija, kurios nariai yra ir Britų biblioteka, Jungtinis informacinių sistemų komitetas bei kelios mokslinių tyrimų institucijos, Jungtinėje Karalystėje tapo centru, kuriame rengiamos ir koordinuojamos nacionalinio lygmens suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo strategijos.

Valstybių narių ataskaitose užsimenama, kad Bendrijos finansuojami projektai bei Skaitmeninio ir skaitmeninio išsaugojimo valstybių narių ekspertų grupė suteikia naudingą galimybę valstybėms narėms keistis informacija.

– *Kelių kopijų darymas išsaugojimo tikslais*

Didžioji dauguma valstybių narių jau leidžia daryti kelias kūrinių kopijas jo išsaugojimo tikslais, taip atsižvelgdamos į būtinumą keisti formatą. Kai kurios valstybės narės, kuriose daryti kelių kūrinių kopijų jo išsaugojimo tikslais neleidžiama, svarsto teisinius veiksmus, kad pakeistų esamą padėtį (pvz., Jungtinė Karalystė tokius veiksmus sieja su Gowerso autorių teises reglamentuojančių teisės aktų apžvalgos (*Gowers Review on copyright legislation*) įgyvendinimu).

– *Privalomasis egzempliorius*

Didžioji dauguma valstybių narių atnaujino teisės aktus dėl privalomojo egzemplioriaus arba ėmėsi praktinių priemonių, kad atitinkamos nuostatos būtų taikomos ir originaliai skaitmeninei medžiagai. Tačiau medžiagos, kuriai taikomi teisės aktai dėl privalomojo egzemplioriaus, tipai (pvz., pastoviosios atminties kompaktiniai diskai, pastovūs žiniatinklio leidiniai, sąveikūs žiniatinklio turinys) ir privalomojo egzemplioriaus pateikimo kriterijai atskirose šalyse gerokai skiriasi.

Ataskaitose pabrėžiama, kad privalomuosius egzempliorius kaupiančioms institucijoms keičiantis patirtimi ir dalyvaujant Europos bendrijos finansuojamuose suskaitmenintos medžiagos išsaugojimo projektuose galima sumažinti skirtingų privalomojo egzemplioriaus pateikimo sąlygų pavojų.

– *Automatizuotas žiniatinklio medžiagos rinkimas*

Maždaug pusė valstybių narių įgyvendino teisės aktus, kuriais atrinktoms kultūros institucijoms leidžiama automatizuotai rinkti žiniatinklio medžiagą. Su privalomu automatizuotu žiniatinklio medžiagos rinkimu susijusios nuostatos paprastai įtraukiamos į teisės aktus dėl privalomojo originalios skaitmeninės medžiagos egzemplioriaus. Dažniausiai už automatizuotą žiniatinklio medžiagos rinkimą atsakinga nacionalinė biblioteka.

Prieiga prie automatizuotu būdu surinktos žiniatinklio medžiagos paprastai ribojama, nes paisoma intelektualinės nuosavybės teisių ir privatumo.

3.5. Pirmenybinės sritys

Komisijos rekomendacija 2006/585/EB ir susijusiomis Tarybos išvadomis valstybėms narėms pavestos tam tikros užduotys padaryti kultūrinę informaciją visiems prieinamą internetu ir išsaugoti ją ateities kartoms. Iki šiol daug pasiekta, tačiau ir nuveikti dar reikia nemažai. Remiantis šia analize, ypatingą dėmesį reikia atkreipti į šias sritis bei aspektus:

- finansinius išteklius ir kiekybinius skaitmeninimo tikslus;
- tvirtą valstybių narių paramą *Europeanai* pradedant skaitmeninimo finansavimo kriterijų nustatymu, baigiant nacionalinių medžiagos kaupyklų įkūrimu ir standartizavimo veikla;
- teises ir praktines procedūras, kurios padėtų sudaryti geresnes sąlygas skaitmeninti nežinomų autorių kūrinius ir padaryti juos lengviau prieinamus, taip pat priemones, kuriomis būtų skatinama sudaryti savanoriškus susitarimus dėl nebespausdinamų arba nebeplatinamų kūrinių atsižvelgiant į tarpvalstybinius aspektus;
- finansinius ir organizacinius skaitmeninės medžiagos išsaugojimo aspektus.

4. BENDRADARBIAVIMAS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS

2006 m. vasario mėnesį Komisija sukūrė Aukšto lygio ekspertų grupę skaitmeninių bibliotekų klausimais. Į grupę susibūrusios kultūros institucijos, leidėjai, technologijų sektoriaus įmonės ir mokslininkai siekia surasti suinteresuotosioms šalims priimtinius dažniausiai opių klausimų sprendimus. Veikia trys pogrupiai, atsakingi už viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystę, mokslinę informaciją ir autorių teisių klausimus.

Ši aukšto rango grupė keliose srityse pasiekė bendrą susitarimą ir pateikė praktines gaires dėl Komisijos rekomendacijoje 2006/585/EB aptartų klausimų. Ji nustatė leistinus ir neleistinus veiksmus, pavyzdžiui, susijusius su viešojo ir privačiojo sektoriaus partneryste skaitmeninimo srityje, ir patvirtino pavyzdinę nebespausdinamų kūrinių skaitmeninimo ir prieinamumo licenciją.

Aukšto rango grupės pasiektus rezultatus, ypač dėl autorių teisių klausimų, apsvarstė ir pripažino platesnė suinteresuotųjų šalių grupė. Nežinomų autorių kūrinių klausimą aktyviai ėmėsi spręsti tam tikrų sektorių grupės, kurios nustatė atitinkamas kruopščios paieškos gaires – kitaip tariant, nustatė bendrus principus dėl priemonių, kurių reikia imtis prieš pripažįstant, kad kūrinys – nežinomo autoriaus. Atsižvelgdamos į tai, 2008 m. birželio 4 d. suinteresuotųjų šalių organizacijos pasirašė susitarimo memorandumą.

Atsižvelgdama į 2005 m. lapkričio 16 d. Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl kino paveldo, Komisija padeda kino archyvams ir teisių turėtojams susitarti dėl archyvuose saugomų filmų naudojimo.

5. TECHNINIAI KLAUSIMAI

Plėtojant skaitmenines bibliotekas apskritai ir gerinant *Europeanos* paslaugų kokybę konkrečiai, būtina tobulinti technines priemones.

Visų pirma reikia pigesnės bei kokybiškesnės skaitmeninimo technologijos (įskaitant optinę ženklų atpažintį, būtina, kad ieškoti informacijos būtų galima visame tekste) ir pigesnių bei patikimesnių skaitmeninio turinio išsaugojimo metodų. Mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bendrosiose programose šios ir panašios problemos aptariamos kartu su skaitmeninių bibliotekų ir technologijomis grindžiamo mokymo temomis.

Pagal mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros septintąją bendrąją programą vykdomu projektu IMPACT remiamas pavyzdinių skaitmeninimo centrų tinklas. Šiam bendrai finansuojamam projektui, kurio visas biudžetas yra 15,5 mln. EUR, Bendrija skiria 11,5 mln. EUR.

Nemaža parama skaitmeninių bibliotekų sričiai skirta ir pagal programą *eContentplus* – 2005–2008 m. daugiausia atskirų sričių tarpusavio sąveikos ir daugiakalbės prieigos klausimams spręsti skirta maždaug 60 mln. EUR lėšų.

Pagal programą „eContentplus“ bendrai finansuojamu projektu „EDLnet“ tiesiogiai prisidedama prie „Europeanos“ plėtojimo. Vykdam šį projektą suburiami pagrindiniai „Europeanai“ skirtos medžiagos teikėjai ir padedama kurti sąveikos sistemą, kuria grindžiama veikla. Europos kino vartų (European Film Gateway) projektu (kuriam pagal bendro finansavimo principą paskirta 4,5 mln. EUR) nacionaliniams kino archyvams padedama kaupti medžiagą visose valstybėse narėse, todėl šią medžiagą bus lengva perkelti į „Europeaną“.

Savomis finansavimo programomis Komisija toliau remia projektus, kuriais siekiama, kad kultūrinė medžiaga būtų lengviau naudota internetu ir būtų išsaugota daugiau suskaitmenintų kūrinių, taip pat prisidedama prie *Europeanos* plėtojimo. Pagal mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros septintąją bendrąją programą skaitmeninės bibliotekos ir skaitmeninės medžiagos išsaugojimas pripažintas atskiru tikslu, kuriam 2009–2010 m. numatyta skirti maždaug 69 mln. EUR biudžetą. Pagal programą *eContentplus* 2008 m. skaitmeninėms bibliotekoms paskirta maždaug 25 mln. EUR. 2009 ir 2010 m. panašią sumą skaitmeninių bibliotekų sričiai ketinama skirti ir pagal Konkurencingumo ir inovacijų programą.

6. IŠVADOS

Internetas suteikė neregėtą galimybę Europos kultūros paveldą padaryti prieinamą. Įgyvendindama skaitmeninių bibliotekų iniciatyvą, Komisija teikia Europos kultūros institucijoms būtina paramą, kad jos šia galimybe pasinaudotų. Apskritai bibliotekų, muziejų ir (garso bei vaizdo įrašų) archyvų paskelbta kultūrinė medžiaga sulaukė didžiulio visuomenės susidomėjimo.

2008 m. lapkritį pradėsianti veikti Europos skaitmeninė biblioteka *Europeana* atskleis galimybes, kurias suteikia bendras prieigos prie išsklaidyto Europos kultūros paveldo punktas. *Europeanoje* sukauptos medžiagos ir teikiamų paslaugų laikui bėgant gausės, nes prisijungs daugiau institucijų ir bus suskaitmeninta daugiau medžiagos.

Norint kultūrinę medžiagą padaryti prieinamą piliečiams, reikia sudaryti būtinas sąlygas ją skaitmeninti, padaryti prieinamą internetu ir išsaugoti ją suskaitmenintą. Komisija valstybėms narėms rekomendavo pirmenybinių priemonių rinkinį, kuris visoje Europoje padėtų siekti pažangos. Nors valstybės narės apskritai pasiekė nemažai, reikia nuveikti dar daugiau, kad pakankamai daug skaitmeninės medžiagos taptų prieinama visiems. Visų pirma reikia imtis veiksmų pirmenybinėse srityse, remiantis valstybių narių ataskaitomis nurodytose 3 srityse.

Komisija, toliau remianti šią veiklą savo politinėmis iniciatyvomis ir finansavimo programomis, ragina valstybes nares, jų kultūros institucijas ir suinteresuotąsias šalis kartu siekti bendro tikslo – kad Europos kultūrinė medžiaga taptų plačiai prieinama internetu. Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, ji atidžiai stebės pokyčius, kad įvertintų, kuriose srityse reikia imtis tolesnių veiksmų.